

APLIKATIVNO DELO Z OTROKI, MLADOSTNIKI IN DRUŽINAMI - IZOBRAŽEVALNI PROGRAMI ZA PEDAGOŠKE IN SVETOVALNE DELAVCE TER DRUŽINE

Zdenka Zalokar Divjak*, Žare Trušnovc**

Avtorja sva pred sedmimi leti pričela organizirati "Ustvarjalne taborne za otroke in mladostnike", kjer s pomočjo zelo strukturiranega programa posredujemo otrokom in mladostnikom temeljne doživljajske vrednote - doživljanje narave, sočloveka, odnos do vsega, kar obstaja okrog nas.

Pred dvema letoma pa sva začela s seminarji za pedagoške in svetovalne delavce ter taborne za družine. Na teh srečanjih sva poskušala udeležencem posredovati najine izkušnje in spoznanja iz večletnega dela z otroki, podkrepljenega s teoretičnimi izhodišči logoterapije - terapije z življenjskim smislom.

V naših taborih z otroki dajemo poudarek pedagoško preventivnemu razvijanju in udejanjanju smiselnega človekovega delovanja. V človekovi duhovnosti razlikujemo tri načine udejanjanja vrednot.

-Prvo so ustvarjalne vrednote, kjer je človek proizvajalec, ki prinaša nekaj novega v resničnost in s tem bogati tudi samega sebe.

-Druge so doživljajske vrednote, kjer je ljubeči človek tisti, ki s svojo zavestjo doživlja medčloveški odnos, upanje v prihodnost, radost nad lepoto, tako da s tem odločilno bogati svoje bivanje, bivanje soljudi in celotne stvarnosti.

-Tretje pa so vrednote stališč, ki pridejo na vrsto takrat, kadar se je potrebno soočiti z tragiko, izgubo, skratka z nekim stanjem, ki ga ni mogoče spremeniti.

Pri delu z otroki in mladino gradimo na doživljajskih vrednotah. Pomembno se nam zdi, da otroku že zelo zgodaj pričaramo lepoto in skrivnost sveta in kot posledico tega smiselno življenje. Če se otrok zaljubi v življenje, je to gotovo najboljša podlaga, da bo iz tega črpal tudi vse ostale smiselne lastnosti in negoval vrednote, kot so ljubezen, lepota, resnicoljubnost, dobrota itd. Ker so te vrednote večne in ne-

* VVZ Krško

** OŠ Tolmin

minljive, kakor so dokazale številne raziskave, je to najboljša preventiva proti tako razširjeni življenjski praznini današnje mladine, ki jo na kratko označujejo z izrazom "vse je brez veze." Iz te praznine pa seveda sledijo vse vrste omam, samomorov, agresivnega vedenja, brezsmiselnega životarjenja iz dneva dan.

Do sedaj se je seminarjev udeležilo 77 ljudi zelo različnih profilov (psihologi, pedagogi, zdravniki, učitelji, socialni delavci, defektologi, višja medicinska sestra, vzgojiteljice iz vrtcev, vzgojitelji iz domov za učence). Skupine so štejele od 11-18 udeležencev. Program dela na seminarju je bil podoben delu na naših taborih, s tem da smo ga popestrili s predavanji in razgovori.

Ob zaključku smo prosili udeležence, da napišejo utrinke o seminarju, svoje predloge in želje. Vsi udeleženci so se zelo potrudili in tako je nastala obširna analiza, ki bo sedaj tudi prikazana. Utrinki so razdeljeni v štiri vsebinske sklope in sicer:

1. pričakovanja glede seminarja,
2. doživljanje seminarja,
3. spoznanja in načrti za naprej,
4. vpliv na osebno počutje.

PRIČAKOVANJA GLEDE SEMINARJA

Udeleženci takole pišejo:

- "Zelo sem se veselila seminarja, da bi zvedela praktične stvari."

- "Pričakovala sem, da bomo nekje v hribih, brez vode, elektrike, vendar temu ni tako. Čeprav je to kraj, je tu vse tako lepo, tiho, mirno, prijazno."

- "Z nestrpnostjo, veseljem in zadrego sem se odpravila v Log. Moji občutki so bili ob odhodu nekoliko mešani, vendar prihod v lepo dolino pod delno zasneženimi hribi me je očaral."

- "Veliko sem pričakovala od tega seminarja in hkrati sem se bala, kako bo." (telesnih naporov)

- "Pričakovala sem običajen seminar, s sedenjem in dolgovezni predavanji, po katerih si samo utrujen in željan odhoda. Ta pa je bil pravo nasprotje."

- "Vašo ponudbo sem sprejela spontano. Letos sem dobila novo sodelavko, ki je bila lani na seminarju. Njeno delo daje slutiti pozitivne preusmeritve."

- "Na srečanje sem prišla, da bi v živo doživela način dela z otroki. O tem delu sem že kar precej slišala."

- "Na seminar sem prišla z željo, da konkretno spoznam in doživim utrip vašega življenja in dela."

- "Zadovoljna sem, ker so se moja pričakovanja izpolnila. Prišla sem z namenom, da sebe obogatim, in to sem dosegla."

- "Na seminar sem prišla z določenimi pričakovanji, ki so bila ustrezna, saj so se oblikovala na bogatih vtisih mojih hčera, ko sta se udeležili tabora v Logu."

- "Ko sem odhajala na seminar, nisem imela prave predstave o doživetjih, ki me čakajo - da bom postavljena v vlogo otrok, ki prihajajo na tabore. Opis življenja v taboru me je navdušil - človek si reče: "To je tisto, ta pravo." Saj tudi je. Menim, da se prav vsak ugodno počuti v urejenem okolju, s časovno določenim programom, z aktivnostmi, ki utrudijo telo, z vsebinami, ki polnijo dušo."

- "Ko smo dobili obvestilo o seminarju, sem bila zelo vesela. Sem pristaš metode "iti skozi" tudi sam. Motijo me ljudje, ki eno govorijo, drugo pa delajo. Navadno zahtevajo od drugih več kot od sebe."

ANALIZA PRIČAKOVANJ

Če povzamemo pričakovanja, lahko zaključimo, da je večina prišla z željo, da spoznajo in v živo doživijo naš način dela z otroki. Nekaj udeležencev je naše tabore že poznalo in ti so tudi prišli z velikimi pričakovanji o novih spoznanjih za njihovo nadaljnje delo. Drugi pa so prišli z namenom obogatitve lastne osebnosti, po doživljajski in spoznavni plati.

DOŽIVLJANJE SEMINARJA

Večina utrinkov se začneja:

-”Moji vtisi so enkratni; Bilo je čudovito; Po teh dneh lahko rečem, da sem navdušena; Bilo je super in je seveda prehitro minilo; Občutki so čudoviti;”

-”Odnos do vseh udeležencev je enak, prijazen, prijateljski, umirjen, resnično na strokovni ravni.”

-”Pohod, na katerem je bilo posredovano predavanje je bil enkraten. Nevsiljivo in zanimivo posredovanje izkušenj te kar povleče v razgovor. Po vseh teh pohodih, pogovorih in petju človek začuti drugi jaz v sebi. Način dela z otroki, ki nam je bil tu predstavljen, te povleče v drugo smer razmišljanja. Ves ta red, ta ustaljenost in smisel, da veš, kaj hočeš, te prevzame. Tudi odnos med ljudmi, ki so tukaj, je povsem drugačen.”

-”Presenečena sem nad zблиžanjem vseh nas v skupini, v kar sem prvi dan dvomila.”

-”Polna sem vtisov in spoznanj, ki pa sprožajo v meni enkrat pritrjevanja, drugič spet nasprotovanje. Težko je namreč čez noč preiti iz ene poti na drugo. So pa križišča in ta seminar mi pomeni odločilno križišče za nadaljnjo pot. Pri vašem delu občudujem urejenost, vztrajnost in poglobljanje vase in druge.”

-”Krasni učitelji ste. Tako topli in trdni. Ob vas se počutim varno in sprejeto. Izžarevate svoje znanje in izkušnje.... zdravo pot razvoja človeka.”

-”Tudi glede vseh udeležencev imam občutek, da smo se hitro ujeli, vsaj zdi se mi, da smo za tako srečanje zoreli že prej, vsak v svojem okolju. Ostalo pa je še veliko odprtih vprašanj, ki jih bom moral sam rešiti.”

-”Organizacija tabora me je naravnost razveselila, predvsem pa to, s kakšnim odnosom ste delali. Osebni odnos z odgovornostjo je tisto kar daje čar in lepo in odkriva tudi smisel.”

-”Niti trenutek mi ni bilo dolgčas. Oba pohoda v naravo sta me obogatila.”

-”Doživela sem čudovite razgibane dni v prečudoviti naravi. Način dela mi je zelo blizu, globoko se strinjam in sem zelo uživala. Mislim, da ste se zelo potrudili, da smo čim več dojeli, doživeli s čutili, čustvi, pa manj z neko razlago.”

-”Bilo je zelo lepo. Tak konkreten oz. praktičen seminar je zelo dobrodošel. Po teh dveh dneh bivanja v vašem taboru šele začnjam razumevati, kaj vse pogojuje anomalije v zdravem otroškem obnašanju. Vaša lahkotnost pri garaškem delu izžareva moč, ki se ji ni moč upreti.”

-”Seminar me je potrdil v mojih razmišljanjih o vzgoji. Vzgoja je močan vzgled, ljubezen, kvalitetno in močno strukturiran program.”

-”Seminar je bil izrazito intenziven, tako da mi je kar zmanjkovalo časa, v katerem bi predelal vtise. Večina tem, ki so bile predstavljene, je imela zame “rep in glavo”, nekatere (zlasti o pravljičah) kar presenetljivo (povezava etike in znanosti na enem mestu).”

mi-”Dragoceno se mi zdi to, da se srečam z različnimi ljudmi, različnih profilov, ki tudi razmišljajo o drugačnem pristopu pri delu z mladimi. Hvaležna sem vam za vašo pripravljenost, neposrednost in trud. Všeč ste mi, ker ste tako samozavestni in neomajni v svojem prepričanju. Mislim, da je to zelo pomembno za samo delo, hkrati pa je lahko nevarno, če svoj koncept vedno znova ne bogatiš z novimi izkušnjami (svojimi in drugimi).”

-”Težko je napisati - opisati, ker doživljam neko notranjo renesanso. Odpira se mi neko novo - drugačno obzorje. V meni to bivanje tukaj poraja neke dvome, hkrati pa čutim, da je morda to tisto kar želim.”

-”To sožitje zunanjega (okolje in program) ter notranjega pomeni za vsakogar nek poseben izziv, način na poti lastnega doživljanja in spoznanja.”

-”Množica vtisov. Gostje, ki so prihajali v hišo in predstavljali svoje zaklade, so dodali le piko na i vsemu, kar sem doživela čez dan. Srečni ljudje, ki vse to nosijo v sebi. In jaz, saj sem jih imela priliko spoznati, zaslutiti veličino njihove povezanosti z naravo, njihovo milino, odprtost in naklonjenost travam, kamnu, pticam in soncu. Za trenutek sem začutila ob vsem tem svojo bit, svojo pravo, znano samo moji resničnosti. Zbližali smo se v tišini, miru.”

-”Mnogo je mladih, ki sta jim izziv pokazala, mnogo je dobrih ljudi okrog, ki pijejo moč iz lepote narave. Še štor ali kamen bi se premaknila, ko se ju dotakne vajine ljubezni sila. Hvala vam vsem za trenutke in kotičke, ki sta jih odprtih rok ponudila in med nami razdelila. Srečna sem, da sem lahko to užila.”

-”Vaše delo, predanost temu, predvsem pa topli “družinski “ odnosi so me očarali. Vaša vzgoja me spominja na zdravo kmečko vzgojo, katere sem bila sama deležna.”

-”V teh dneh se mi je zdelo, da smo vsi kot ena sama velika družina, prevzel pa me je tudi pogled na to, ko sem v eni osebi videla tako predavatelja, kot vodiča in kuharja. “

-”To je bil najbolj sproščujoč seminar v vsem mojem dosedanjem poklicnem življenju. Srečala sem se z naravo. Bili so trenutki, ki so bili boleči zaradi svoje lepote. Pravite, da so pravljice dragocene zato, ker pomagajo otrokom, da se zaljubijo v življenje. To je tudi dragocenost vašega seminarja, vašega dela... Življenje, kako čudovita stvar! “

-”Presenečena sem nad doslednostjo, redom v tem načinu vzgajanja. Tak tabor je idealna priložnost, da se otrok postavi na svoje noge, začne verjeti, da lahko tudi sam “preživi.”

-”Všeč mi je bilo predvsem to, da je bilo težišče dogajanja zunaj, v naravi, ne pa samo sedenje in poslušanje predavanj.”

-”Prvič v življenju sem srečala, da strokovnjaki, ki predavajo, tudi hodijo na pohode, kuhajo, so z nami pri obrokih hrane, skratka, da živijo s to veliko družino, da skrbijo za nas kot za svoje otroke.”

-”V ta tabor je vložena veliko napora, dobrih misli in truda dobrih ljudi. Otroke vzgajate ob pristnem stiku z naravo. Res je, če nekdo premaga sebe in strmino Jerebice, lahko v življenju premaga še marsikateri osebni problem precej lažje. Kajti s težavami se je treba spopasti prav tako kot z goro. Treba je razvijati odprto misel in jasen pogled.”

-”Vse je potekalo naravno, brez velikih besed. Zadovoljna sem zaradi te preproščine, ker sem lahko bila to, kar sem. “

-”Seminar mi je bil všeč predvsem zato, ker je potekal zelo umirjeno in sem imela občutek, da se je ta mir naselil tudi v mojo dušo.”

-”Topli medčloveški odnosi delujejo kot balzam. Dostikrat doživljam osamljenost, čeprav je okrog mene polno ljudi. Tu sem spoznala somišljenike in par tenkočutnih ljudi. Prepričali ste me, da je otrokom tu zelo prijetno.”

- "Odhajam domov polna lepih vtisov in doživetij o naravi. Sem bogatejša zase, za druge in za naloge pred sabo."

- "Seminar mi je bil všeč, ker je za razliko od ostalih, na katerih sem bil prisoten, vnesel več gibanja, razmišljanja in verbalne komunikacije. Samodisciplina je na prvem mestu, prav tako spoštovanje lastne svobode in svobode drugega."

- "Hvaležna sem vsem, ki so pripomogli k temu, da sem mogla tako živo doživljati okolje, v katerem smo se nahajali. Tukaj smo našo energijo prav usmerjali. Ugaja mi misel, da smisla ne moreš dati človeku, lahko mu pa ponudiš možnost v pozitivno, srečno smer."

- "Idealno se mi zdi, da poteka seminar v tako prijetnem okolju. Iz dneva v dan pričakuješ kaj boš doživel in koliko "bogatejši" boš jutri."

- "Čudovito je poskrbljeno za telesno aktivnost - te je sicer pri nas premalo za vse (povprečne) otroke in odrasle. Verjamem, da stik z naravo človeka umirja in se mi zdijo ustrezni pohodi v tišini, ko je človek sam s sabo (četudi v množici). Premagovanje težav daje čudovit občutek zmage."

- "Pohodi, ture, opazovanja narave, običajev, znamenitosti - to je čudovito. Diapozitivi in ljudje, ki so jih predstavili, so bili celota. Zelo pomembno je zame, da je človek, ki razlaga o gorah, živalih, rožah itd., tudi sam del tega z dušo in telesom."

- "Vsekakor je takšen način dela z otroki zanimiv. Strinjam se tudi s tem, da je potrebno od otrok veliko zahtevati. Všeč mi je, da se vzgaja pri otrocih primeren odnos do gora in okolja nasploh, saj je tega pri nas še vedno premalo."

ANALIZA DOŽIVLJANJA SEMINARJA

Prvo, kar pade v oči pri branju utrinkov o doživljanju seminarja, so izredno dobri vtisi, ki jih opisujejo z navdušenjem nad vsebino programa in voditelji. To naju je verjetno še tem bolj presenetilo, saj se zavedava, da so osnovni postulati, na katerih gradiva na taborih: red, disciplina, avtoriteta, strukturiran program, bogate vsebine, itd., skratka gre za drugačne - v veliko primerih tudi popolnoma nasprotno vzgojne prijeme, kakor se jih razglaša v današnjih vzgojnih konceptih. V zvezi s tem je potrebno tudi poudariti, da smo tudi z učitelji, vzgojitelji in svetovalnimi delavci prišli med potekom seminarjev do enotnih stališč glede današnje problematike med otroki in mladino, ki se kaže v povečanem agresivnem vedenju in neustreznem odnosu do učiteljev, staršev, učenja, pa tudi do sošolcev in stvari nasploh. Tisti, ki želijo pomagati takšnim otrokom, z privzgojo drugačnih vrednot, pa se seveda ne morejo zadovoljiti samo z "razlago pubertete" kot težavnim obdobjem. Pri takšni problematiki se najprej postavi vprašanje, "kako pomagati?" Še bolj pomembno pa bi bilo narediti vse, da do takšnih obnašanj ne pride in naši vzgojni tabori lahko služijo kot model preventivnih programov na tem področju.

Iz utrinkov lahko tudi povzamemo takojšno povezanost članov seminarjev. Skupino opisujejo kot veliko družino s harmoničnimi odnosi. Večina bi se rada ponovno srečala v isti sestavi ali pa vsaj v nadaljevalnem seminarju. Osnovno vzgojno sredstvo taborov je narava. Večina jo je zelo globoko doživela, nekateri pa kakor da so jo na novo ali ponovno odkrili. Na vse pa je delovala kot balzam - postali so umirjeni, tihi, tolerantni drug do drugega. Seveda se tu postavi vprašanje, zakaj ljudje v vsakdanu zanemarjajo to vzgojno sredstvo. Spoprijeti bi se morali s smiselno organizacijo svojega življenja, v vlaganje svoje energije za lepo, namesto za posedanje, itd. Zdi se, da smo jih vsaj nekaj k temu vzpodbudili.

Veliko udeležencev je napisalo prav lirične opise doživetij, tudi v verzih, kar se zgodi tudi na taborih za otroke. Namesto vtisov napišejo ali celo zapojejo pesem.

Nekateri so seminar doživeli kot pomembno prelomnico v svojem dosedanjem poklicnem delu; kakor, da so potrebovali le še to vzpodbudo, kanček samozavesti, da se prepričajo o svojih spoznanjih in bodo sedaj lahko začeli delati drugače, bolj kvalitativno. Želijo delati smiselne stvari, imajo veliko izkušenj in volje, da to tudi uresničijo.

Seveda vodijo njihova razmišljanja tudi v dvome. Postavljajo se jim še odprta vprašanja, na katera nismo uspeli odgovoriti in za katera upamo, da jih bomo rešili ob ponovnem srečanju.

Kaže, da nam je tudi uspelo pričarati vzdušje, da so nas udeleženci doživeli kot osebe, ki živijo z njimi, ki skrbijo zanje kot za svoje otroke. To je pomembno, kajti če otrok ne čuti vzgojitelja kot osebo, ki najprej v čustvenem pogledu predstavlja zanj zaupanje, varnost, skrb zanj, nobena znanost nič ne pomaga. Res je tudi, da vložimo v delo na taborih največ kar, zmoremo in znamo. Izhajamo iz postavke, da mora biti za otroke "vse najboljše."

SPOZNANJA IN NAČRTI ZA NAPREJ

O svojih spoznanjih in načrtih so udeleženci takole napisali:

–"Zase vem, da sem se precej naučil o malo drugačnem vodenju ter o notranjem bogatenju skozi oči in noge."

–"Spoznala sem, da tisto, kar delam, delam dobro in tako okreplila svojo samozavest."

–"Dobila sem potrditve za svoje delo in smernice za nadaljnje delo, kar mi bo močna vzpodbuda za naprej."

–"Želim si takega doživetja skupaj s svojo družino."

–"Lepo bi bilo, da bi bili taborov deležni mnogi, če že ne kar vsi otroci, odrasli. Sama se bom želela še vrniti. Naslednje vprašanje pa je, kako se lotiti dela z večjimi otroki, pubertetniki, mladostniki, ki nimajo za sabo takšnega kontinuiranega vplivanja, kot je v taboru. Moje občutenje je, da se mora s takim načinom dela pričeti pri majhnih."

–"V teh dneh sem spoznal, da je moje začeto delo s sedmošolci na pravi poti. Dobil sem polno novih idej, vzpodbud in navodil, kaj moram pri svojem delu še upoštevat, da bo uspeh še večji. Želim si le, da se v enaki sestavi srečamo zopet čez leto dni in preanaliziramo, koliko in kako smo vajino seme posejali v svojih sredinah."

–"Domov se vračam polna elana in idej in upam, da bom vsaj drobce tega uspešno vnesla v svoje delo."

–"Sem človek, ki je do sedaj imel do narave majhen pristop. Od tega dne naprej pa sem sklenila, da jo bom dojemala, doživljala na poseben, bogatejši način. Tudi v svojem poklicu bom poskušala otroke in starše čim bolj usmerjati k naravi z različnimi dejavnostmi."

–"Ker v počitnicah tudi sami pripravljamo podoben seminar, sem tu pri vas spoznala veliko koristnega in uporabnega za naše delo. Dobila sem potrditev za svoje razmišljanje o vzgoji in delu z mladimi."

–"Sama nameravam izvesti tak tabor na Planini pri jezeru v naslednjem šolskem letu. Sem za veliko gibanja in za zdrav način življenja, zato mislim, da je to moja dolžnost. Mislim pa, da bi bil potreben še kakšen seminar, da bi se tega dela lotila še bolj gotovo."

- "Iz Loga pod Mangartom odhajam z novimi, bogatejšimi spoznanji."

- "Na tem seminarju sem spoznala veliko novih stvari, katere bom s pridom uporabljala."

- "Kot materi se mi je razjasnila večna dilema o vzgoji lastnih otrok. Otroka sem dolžna pripraviti za življenje s trdim delom, vztrajnostjo in strpnostjo. Kot kristjan sem našla izjemno potrditev Kristusovega nauka: le tvoja dela te bodo predstavila. Kot strokovnjak na svojem področju sem dobila občutek, kako udejaniti svojo idejo."

- "S seboj odnašam mnogo spoznanj in idej. Za veliko ravnanj z otroki v svoji praksi sem dobila potrditev, spoznala sem ljudi, ki so pripravljene veliko narediti za otroke ne glede na vložen trud in plačilo."

- "Porodilo se mi je nekaj novih idej, nekaj pa se jih še bo, za delo pri mojih otrocih."

- "Hvala za spoznanje, da se v naših otrocih še ni nič spremenilo, pač pa le v objektivni stvarnosti okrog njih."

- "Izmenjava izkušenj in seznanjanje z različnimi pristopi mi omogoča ustvariti nove ideje. Te ideje pa so kamenčki v mozaiku celostnega pogleda na to, kar želim in mislim dograditi pri svojem delu. V teh dneh sem dobila veliko novih izkušenj in spoznanj. Konkretno vsebine, ki ste nam jih ponudili so zelo dragocene pri oblikovanju ogrodja lastnega programa dela."

- "Čutim, da se mi odpira neka nova možnost udejanjanja vrednot - pri sebi in morda tudi pri drugih. Menim, da ste mi odprli pot, da vem kod moram iti - če bom šel, pa se moram sam odločiti."

- "Tudi ljudje na seminarju so umirjeno vplivali name, posebno pa predavatelj. Njihova tiha razlaga mi bo v nadaljnjem delu, življenju koristila."

- "Vse, kar bo v moji moči, bom prenesla na otroke v vrtcu - telesne dejavnosti, napor. To mi je bilo doslej znano le teoretično, ko pa sem doživela to še v praksi, doživljam stvari vse drugače."

ANALIZA SPOZNAJ IN NAČRTOV

Večina udeležencev piše o "novih" spoznanjih in tako so se jim tudi porodile nove ideje za njihovo delo. Seminar je osredotočen na vse plasti človekove osebnosti, zato je verjetno ta doživljajski svet prišel tako do izraza. Meniva, da je v vrtcih in v šoli vse preveč enostranskega podajanja znanj, zgolj na spoznavnem nivoju, zato bi bilo dobro razmisliti o doživljajskih vsebinah ali vsaj takšnem posredovanju, ki bo otroke tudi čustveno ter duhovno angažiralo, ne samo miselno. Žal pa novi koncepti izobraževanja in vzgoje še bolj poudarjajo "znanje", kot da so otroci avtomati za produkcijo, ne pa osebe, ki bodo mogle v življenju samostojno in dostojansveno živeti le, če bodo tudi v duhovnem pogledu bogati in bo vsako misel sprejelo tudi njihovo srce.

Razveseljivo je dejstvo, da večina želi ta spoznanja takoj preveriti v svoji praksi, saj so mnogi dobili ravno na seminarju potrditev, da so na pravi poti. Vsak zase je odkril tudi svoja šibka področja in pripravljene so se tudi z njimi spopasti, ker so začutili, da bo tudi sprememba v njih samih pozitivno vplivala nazaj na njihovo delo. Dobro je, da je do takih spoznanj prišlo spontano, da jih je vsak doživel na lastni koži.

Tudi sicer je osnovni namen seminarja pokazati možnosti, ki obstajajo na področju dela z otroki, vsakdo pa si potem izbere tisto, kar njemu kot osebi ustreza.

Človek tako ne more početi tako odgovornega dela, kot je vzgoja otrok, samo na pamet ali po nekih vzorcih, ker ga otroci takoj "prečitajo" in seveda sledi neuspeh.

VPLIV NA OSEBNO POČUTJE

Kako je program vplival na osebno počutje udeležencev, je razvidno iz naslednjih utrinkov:

- "Ob vsakodnevnih težavah, skrbah, tempu življenja sem se v tem okolju - naravi sprostila, nabrala novih moči. Danes, zadnji dan se počutim zelo umirjena, kot da lebdim, to se ne da z besedo opisati."

- "Najlepše pa mi je bilo, ko sem sedela na kamnu ob potoku in vpijala tišino in plemenitosti narave, gora."

- "Želela bi, da bi bila tudi sama nekoč tako umirjena in polna energije, saj mi volje ne manjka."

- "Čistina, ki sem jo tu začutila me je vlekla na prosto. Saj ko človek stopi ob reki, ki je zdolbla strugo globoko v skale, ali pa slapovi, ki padajo v globino, te navdajajo s strahopoštovanjem."

- "V Logu sem začutila res mir in tišino, ki jo "kalita" le petje ptic, murenčkov in šum potoka."

- "V meni vlada mir. Tako sem od vsega prevzeta, da ne morem napisati kaj je pustio največji vtis v meni."

- "Tabor, polno miru in topline, kjer se duša in telo radujeta."

- "Slika, beseda, pesem. Moje telo, moja duša, so vam odprli vse pore, da bi vsrkali to božansko lepoto, ljubezen in dobroto. In kaj je bolečina v kolkih ob vseh enkratnih doživetjih nepozabne lepote, ki me je vabila in božala na naših pohodih? Otrok v meni se je razživel, začudil, zasmejal in razigral."

- "Iz tega seminarja odhajam zadovoljen, poln sreče v srcu in nabit z novo energijo."

- "Tu v tej naravni idili se človek odpočije, duhovno pa obogati."

- "V času, ki sem ga preživela na tem seminarju se sedaj počutim notranje veliko polnejša, bogata za spoznanja, s katerimi ste me napolnili."

- "Živeti preprosto v naravi z naravo - to sem na novo odkrila. Odhajam z lahkimi, a polnim srcem."

- "Počutila sem se dobro v tej družbi in v tem okolju."

- "V Logu sem dobila možnost "iti skozi." Kadim. Veliko. Tukaj nisem kadila tri dni. Strašno sem ponosna na to."

Podani primeri ne potrebujejo analize. Veseli pa nas, da se je umirjenost, ki resnično veje iz vsega okolja v Logu, vedno naselila tudi v udeležencih seminarja. Z Žaretom sva vedno bolj prepričana, da je nemir, ki danes vlada pri otrocih, potrebno uravnovesiti z umirjenim učiteljem, z naporji, z lepimi doživetji, s smiselnimi vsebinami itd. Kadar pridejo otroci na tabor, je prvi dan kot v čebeljaku oz. kot v šoli. Kričijo drug čez drugega in se sploh več ne zavedajo, da se je potrebno umiriti. Ker so navadili svoja čutila in ves organizem na nenehne močne dražljaje, se obnašajo kot divjak. Ob koncu tedna pa se umirijo, utišajo in njihovi obrazi dobijo drugačen pogled in drugačen sijaj.